

Mk

HARGITAVÁRALJA

A Hargitaváralja jelképes székely községek hiv. közlönye
Az erdélyiek tudományos, szépirodalmi és társadalmi folyóirata

Felelősszerkesztő:
JÓSA JÁNOS

Szerkesztő:
ÁDÁM ÉVA

Főszerkesztő:
Dr. SZACSVAY JÓZSEF

HORTHY*)

Áldott a név, a Kormányzó neve,
Mert béke, jóság, szeretet...
A kétségeket e név verte le,
Magyarok! Ezért áldjuk e nevet!

*

Áldott a kéz, a Kormányzó keze!
A kormányrudnál biztosan vezet...
A vörös rémet e kéz verte le,
Magyarok! Ezért áldjuk e kezet!

*

Áldott a szem, a Kormányzó szeme!
Minden magyarra biztatón revet...
E szem varázsa balsorsunk leverte,
Magyarok! Ezért áldjuk e szemet!

*

Áldott a szív, a Kormányzó szíve,
Mert ebben őriz jövőt és hitet...
A börtönfalat e szív verte le,
Magyarok! Ezért áldjuk e szívet!

Némedy Gyula

*) A Kormányzó Urunk névünnepe alkalmából a Hargitaváralja Jelképes Székely Község Szegedi Társközsége által rendezett december 3.-i műsoros estén elmondta a szerző.

Központi szerkesztőség és kiadóhivatal:
Szeged, Csemegi u. 4. Telefon: 21-06.

Budapesti szerkesztőség:

X., Stróbl Alajos u. 7. fszt. 445.

Telefon: 1-44-8-33.

Főszerkesztő: Budapest, IV.,

Bástya u. 35. II. 6. Telefon: 184-406

Előfizetések és egyéb anyagi küldemények Szegedre, szellemiek a budapesti és a szegedi szerkesztőséghez egyaránt küldhetők.

Csekklapunk száma: 43.002

*

Lapunk amerikai területen megrendelhető
amerikai szerkesztő irodánkban.

Címe: **Stephen De Losonczy C. E.**
mérnöki irodája 205. Enst 87. th' Street.
New-York. USA.

A szerkesztőség tagjai:

Sz. Solymos Bea

Dr. vitész **Bodor Aladár** (Budapest.)

Dr. Filó János (Budapest.)

Dr. v. Kolosváry Borcsa Mihály
(Budapest.)

*

**A Hargitaváralja Jelképes Székely
község bírái:**

Főbíró:

Dr. Veress Gábor (Bpest.)

Bírák:

Márton Ferenc (Budapest.)

Dr. Fazakas Sándor (Debrecen.)

Dr. Gonda Tibor (Szombathely.)

Jósa János (Szeged.)

Mezey Árpád (Felsőgalla.)

Péterfy Gyula (Kispest.)

Tordai Sándor László (Gödöllő.)

Futásfalvi Vargyassy Márton
(Pestszenterzsébet)

Xantus Elek (Gyömrő.)

Előfizetési díj Magyarországon:

Egész évre — — — — 10.— P

Félévre — — — — 5.50 P

Negyedévre — — — — 3.— P

Számonkint — — — — 0.60 P

Európában:

Egész évre — — — — 10 s. v. frank

Európán kívül: 3 dollár.

Szerkesztői üzenetek.

A kéziratokat vissza nem adjuk.

Csak válaszbélyeggel ellátott levelekre
válaszolunk.

Előfizetések csekkszámunk számával
(43.002) ellátott blanco csekklapon is
beküldhetők.

Sz. Z. Steiermark. Kedves üzenete
eljutott hozzánk. A baróti hegyek tőlünk
messze vannak. Addig is míg ott talál-
kozhatunk, legyen összekötő kapocs a
rég emlékek között a Hargitaváralja,
melyet olyan meleg szívvel vár ott az
idegenben. Kedves üzenetét H. G. adta
át. Szeretettel üdvözöljük!

Révész Gy. es M. Győr. zivesked-
jenek karácsony táján budapesti szer-
kesztőségünket felkeresni. Szerk. üze-
netben nehéz volna felvilágosítást adni.
Üdv.

M. T. Gy. Gödöllő. Sajnos a kívánt
lapszámot nem tudtuk beszerezni, pe-
dig valóban közre kellett volna adnunk
lapunkban is. Hálás köszönet a sok-sok
fáradásért és bölcs javaslatokért. Üdv!

Botond 1) A keresett cím: Ferry
Oszkár u. 55. 2) Nincs. 3, Erre a kér-
dés e mi is szeretnék választ kapni. 4)
Kis türelmet kérünk míg a többi kér-
désre válaszolhatunk. Üdvözllet.

T. K. Gödöllő. Az értékes írásokat
köszönöm. Jönnek. A hosszabb közle-
mények is lassanként sorra kerülnek.
Most már én is meggyőződtem, hogy
kétféle székely van! Az idevágó írás is
sort követel! Meleg üdvözllet!

Sz. B.-né Bpest. Kedvesen közli ve-
lünk, hogy férje reggeltől estig hivatal-
ban van és alig van ideje újság olva-
sásra. Ezért úgy segít a dolgon, hogy
míg férje déli szünetben keveset pihen
olvassa fel a Hargitaváralját, mert eny-
nyire erdélyi-székely szellemű lapjuk
eddig nem volt. Úgy érzik magukat,
mintha Zalánat vagy Olthévizet jár-
nanak. Elolvassa a lapot az utolsó be-
tűig, csak éppen a szerk. üzenetek ma-
radnak ki, mert az apró betűket nehe-
zen tudja olvasni Kéri, hogy nyomas-
suk azt is nagyobb betűvel. Sajnos, ezt
nem tehetjük, de tanácsot adhatunk, ol-
vastassa fel gyermekeivel. El kell ol-
vasni a szerk. üzenetet mindenkinek,
mert néha általános és nem egyes szem-
élynek szóló üzenet is van benne. Üd-
vözöljük!

H. P. J. Budapest. Ha rövidebb: ha-
marább jön! Üdv.

J. P. Cegléd. Nem közölhető! Izene-
tünk ne kedvetlenítse el, igyekezzen job-
bat-szebbet alkotni. Székely köszön-
téssel.

Sz. P. Makó. Értékdús könyvét kö-
szönettel vettük. A lapot megindítottuk.
Őszinte szeretettel viszonzzuk a meg-
emlékezést.

Árpád nyomda nyomása
Nyomdáért felel Szittner János

Felelős lapkiadótulajdonos: **Cs. Jósa János** községi bíró.

HARGITAVÁRALJA

a Hargitaváralja jelképes székely községek hiv. közlönye.

Az erdélyiek tudományos, szépirodalmi és társadalmi folyóirata. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én

Felelős szerkesztő:

JÓSA JÁNOS

Szerkesztő;

Á d á m É v a

Főszerkesztő:

Dr. SZACSVAY JÓZSEF

Miklós napján

Írta: DR. SZACSVAY JÓZSEF

A naptár szerint december hatodika Miklós napja. Nincs piros betűvel nyomva, csak egyszerű fekete betűvel, úgy, mint a többi közönséges nap. E nap is tehát, akárcsak annyi más, az esztendőnek egy hétköznapja. Sem az egyház, sem a törvény nem írja elő s ekkép nem is kívánja meg, hogy ezen e napon ünnepeljünk és mi mégis ünnepet ülünk. Ünnepet, amelyen a szív legnemesebb érzelmével s a lélek magasan szárnyaló lelkesedésével örvendezünk.

Az örömmel és a hálának ünnepe ez a nap. Azé az öröme, mely megdobogtatja minden hazáját híven szerető magyar szívét s amely izzásba hozza egész énjét. Azé a háláé ez a nap, mely a lélek legtisztább és legnemesebb mélységéből fakad s a mely a magyar föld felé boruló mennybolton túl trónoló Örökkévalóság előtt földig hajolva, örömkönnyek közt zokogja az alleluját Magyarország Kormányzójáért: vitéz Nagybányai *Horthy Miklósért*.

A túláradó öröm és a lélek fenséges és boldogító érzete e napon egyé olvaszt úgy a csonka földön élő, mint a ma még idegen elnyomás alatt szenvedő minden magyart, mert érzi, tudja és vallja, hogy a romokból ezt a hazát vitéz Nagybányai *Horthy Miklós* bölcsesége, lelkesedése és nagy akaratereje nemcsak feltámasztotta, hanem meg is tartotta és megnagyította. Birtokállományát gyarapította.

Erős kezével aléltságából felrázta nemzetét. Szervező erejével az ősi és hősi virtust a nemzet életelemévé tette. A hitét vesztett magyart újra visszaadta önmagának. Az eldobott kardot és fegyvert a nemzet kezébe adta. A magyar hadsereget megszervezte. Nemes lelkének fenségével és erős akaraterejének minden készségével katonáit a nemzet személfényévé varázsolta. Beljük sugallotta az életakarat mindent legyőző vágyát s megértette velük az önfeláldozó tettrekészség glorifikáló nagy hatását és követendő példaadását. Fajtáját újból katona nemzetévé nevelte. Rendet teremtett és azt fenn is tartotta. Visszaadta nemzetének szabadságát. Biztosította a békét s lehetővé tette magát az életet. A kard és a fegyver nyújtotta biztonság érzet nyomán az életkedv ismét visszatért. Az eke mélyen szántott s lassan-lassan reáeszmélt a nemzet, hogy újból a maga számára zöl-

del a vetés és a maga számára érik az életet adó és megtartó búza. A gyárkémenyekből is mind több és több füst szállt az ég felé s ha kissé vontatottan is, de megindult a munka s a földműves kenyereből jutott minden magyar asztalára. Az életkedv nyomán életerő támadt s ez megteremtette az életakaratot. Ez az életakarát élethatalommá izmosodott s ennek folyamányakép növekedett országunk tekintélye.

Két évtizedes országlása alatt végbevitté azt, hogy a magyar név újból szép lett. Régi dicsőségünk is visszaszállt. A magyar kard megnyitotta az utat a régi határokig. A Kárpátok gerincén ismét ott leng büszkén a trikolor. Vezetése alatt bátran haladunk előre: a kitűzött cél felé. Bizonyosak vagyunk abban, hogy nemzetét feltétlenül elvezeti és ha kell elvezérli az ígéret földjére. Adja Isten, hogy ezt teljes testi és lelki épségben és erőben megérje s annak idején *Vele* együtt örvendezzünk és ünnepeljünk. Szeretetünk, ragaszkodásunk, hűségünk és hódolatunk *Vele* volt és *Vele* lesz mindenkoron!

Adalék Erdély történetéhez

— A menekültek —

A jövő történetírásnak nem éppen utolsó fejezetét fogja képezni a megszállott területekről elmenekült, vagy kiüldözött lakosságnak a csonkaországban történt elhelyezkedése s az itteni életbe való bekapcsolódása, hiszen körülbelül félmillió lélekről van szó. A zömét ennek az ujabbkori népvándorlásnak az erdélyi menekültek tették ki.

Kétségtelen, hogy ebből az emberáradatból a csonka haza minden városának, sőt tán falujának is kijutott a része, de a többség mégis a főváros felé özönlött. Ezekről akarok most írni, részben ösztönzésül arra, hogy más városok menekültjeinek története is napvilágra kerüljön, mint a késő nemzedékeknek egyik érdekfeszítő olvasmánya s mint egymást kiegészítő adalék Erdély történetéhez.

A fővárosba került menekültek közül sok tízezer lélek a főbb pályaudvarokon mint vagonlakók éltek, hihetetlen nyomor és szenvedések közt, míg végre — két-három év multán — a IX. és X. kerület periferiáin lévő Juranics-, Pongrácz-, Augusztá-, Mária-Valéria-, Zita-, Madarász- állami lakó telepeken és Pestszentlőrincen kaptak ideiglenes hajlékot, úgynevezett szükséglakást, a korábban érkezett és tehetősebb menekültek pedig a fővárosban helyezkedtek el rendes lakásokban.

A lakótelepek élén a gondnokok álltak, akik kivétel nélkül az erdélyi menekültek sorából kerültek ki. A Juránics-telepen e sorok írója, az Augusztá-telepen: Hubay Győző csendőrszázados, később Baritz Dénes csikmegyei községi főjegyző, a Pongrácz-telepen: Csiky Béla kolozsvári tanácsjegyző, utána Apáthy Pál, a Mária-Valéria-telepen: Székely Gyula tb. főszolgabíró, a Zita-telepen: Simon Endre csikmegyei községi főjegyző és Héczey István tekei főszolgabíró, a Madarász-telepen: Páll Sándor kovásznai főszolgabíró, Pestszentlőrincen pedig Juhász Béla államvasuti főintéző voltak a gondnokok.

A telepek egész ügyköre a Népjóléti- és Munkügyi miniszterium kebelében megszervezett Főgondnokság fenhatósága alá tartozott, melynek vezetője dr. Veszprémy Ferenc, miniszteri titkár, később osztálytanácsos és egyetemi magántanár, utódai Udvarhelyi Ubul dr. törvénytudós bíró és agyagfalvi Hegyi István dr. királyi ügyész, valamint munkatársaik: Zilahy Sebess Andor Torda város volt polgármestere és Apáthy Péter dicsőszentmártoni rendőrkapitány, szintén erdélyi emberek.

A lakótelepeken 10–12 ezer család helyezkedett el, 30–35 ezer lélekszámmal. Csak a Mindentudó tudhatja, hogy ez a hatalmas embertömeg az ő kálváriás útján mennyi szenvedést és fájdalmat, bűt és gyászt hordozott nyilván és titkon magában a hazavesztés, a kifosztottság és más, elő sem sorolható bajok következtében, midőn mint hajótöröttek a telepeken kikötöttek!

Természetes, magától értetődő, hogy ilyen körülmények és lelkiállapotok közt úgy a gondnokoknak, mint a Főgondnokságnak nem a háziúr és a lakó között szokásos rideg viszony, az adszane kapcsolat megteremtése és fenntartása volt a feladata és elhivatása, hanem az emberbaráti és szociális szempont: olyan intézmények létesítése a telepeken, melyek némileg enyhítsék a lelki feszültséget, levezessék az elkeseredést, baráti kapcsolatokat teremtsenek, pótolják az elvesztett otthonot, irányt és célt szabjanak, reményt ébresszenek, hogy lesz még kikelet, visszakerül még az elveszített drágaföld, másfelől pedig a tömegekben rejlő romlatlan faji ösztönnek és tudatnak a közjavára való fordítása és kamatoztatása, éppen abban az időben, mikor a főváros periferiáin búrjázott a haza és vallás ellenes demagógia. A telepek lakossága, különösen a Juranics-, Pongrácz-, Madarász-telepeken és Pestszentlőrincen — de kezdetben a barokk telepeken is — túlnyomó részben kisebb-nagyobb rangú tisztviselőkből állott. Az elhelyezkedés módja és a népsűrűség következtében a telepek mindenike községszerűen zárt egészet képezett s nemzetvédelmi, népjóléti, gazdasági, politikai, kulturális és egyházi téren az illető körzetekben tömegereje, áldozatkészsége, hazafias érzése és egységes keresztény világnézete következtében döntő tényező lett. Már pusztán megjelenésükre eltűntek a körzetekből a politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi demagógia minden intézményei, vezérkarai, kal együtt. Mikor aztán a letelepült izig-vérig magyar, keresztény és magas intelligenciájú lakosság az elhelyezkedéssel járó elhivatásának tudatára ébredt, a telep-gondnokokkal és a főgondnoksággal karöltve, lelkiismeretének visszhangjaképpen egymásután létesítette azokat a társadalmi, egyházi és kulturális intézményeket, melyek biztosították a család, a haza és a vallás szentségeinek örökös fennmaradását és fennmaradását a maguk körzetében. Így keletkeztek a telepeken kultúrházak, kaszinók, templomok, iskolák, színpártoló egyesületek, sportpályák, gyermekjátzóterek, napközi otthonok, temetkezési egyesületek, zenekarok, dalárdák, nyelvtanfolyamok, előadások, így változtak át sívó homokterületek a látványosságok, a társadalmi élet oázisokká, virágos kertekké, melyek egyenként és összesítésükben a felzaklatott lelkek megnyugtatására szolgáltak és szolgálták egyben a hazafias és egyháztársadalmi életet. Olyasfélék voltak

del a vetés és a maga számára érik az életet adó és megtartó búza. A gyárkémenyekből is mind több és több füst szállt az ég felé s ha kissé vontatottan is, de megindult a munka s a földműves kenyereből jutott minden magyar asztalára. Az életkedv nyomán életerő támadt s ez megteremtette az életakaratot. Ez az életakarát élethatalommá izmosodott s ennek folyamányakép növekedett országunk tekintélye.

Két évtizedes országlása alatt végbevitte azt, hogy a magyar név újból szép lett. Régi dicsőségünk is visszaszállt. A magyar kard megnyitotta az utat a régi határokig. A Kárpátok gerincén ismét ott leng büszkén a trikolor. Vezetése alatt bátran haladunk előre: a kitűzött cél felé. Bizonyosak vagyunk abban, hogy nemzetét feltétlenül elvezeti és ha kell elvezérli az ígéret földjére. Adja Isten, hogy ezt teljes testi és lelki épségben és erőben megérje s annak idején *Vele* együtt örvendezzünk és ünnepeljünk. Szeretetünk, ragaszkodásunk, hűségünk és hódolatunk *Vele* volt és *Vele* lesz mindenkoron!

Adalék Erdély történetéhez

— A menekültek —

A jövő történetírásnak nem éppen utolsó fejezetét fogja képezni a megszállott területekről elmenekült, vagy kiüldözött lakosságnak a csonkaországban történt elhelyezkedése s az itteni életbe való bekapcsolódása, hiszen körülbelül félmillió lélekről van szó. A zömét ennek az ujabbkori népvándorlásnak az erdélyi menekültek tették ki.

Kétségtelen, hogy ebből az emberáradatból a csonka haza minden városának, sőt tán falujának is kijutott a része, de a többség mégis a főváros felé özönlött. Ezekről akarok most írni, részben ösztönzésül arra, hogy más városok menekültjeinek története is napvilágra kerüljön, mint a késő nemzedékeknek egyik érdekesítő olvasmánya s mint egymást kiegészítő adalék Erdély történetéhez.

A fővárosba került menekültek közül sok tízezer lélek a főbb pályaudvarokon mint vagonlakók éltek; hihetetlen nyomor és szenvedések közt, míg végre — két-három év multán — a IX. és X. kerület perifériáin lévő Juranics-, Pongrácz-, Augusztá-, Mária-Valéria-, Zita-, Madarász- állami lakó telepeken és Pestszentlőrincen kaptak ideiglenes hajlékot, úgynevezett szükséglakást, a korábban érkezett és tehetősebb menekültek pedig a fővárosban helyezkedtek el rendes lakásokban.

A lakótelepek élén a gondnokok álltak, akik kivétel nélkül az erdélyi menekültek sorából kerültek ki. A Juranics-telepen e sorok írója, az Augusztá-telepen: Hubay Győző csendőrszázados, később Baritz Dénes csíkmegyei községi főjegyző, a Pongrácz-telepen: Csiky Béla kolozsvári tanácsjegyző, utána Apáthy Pál, a Mária-Valéria-telepen: Székely Gyula tb. főszolgabíró, a Zita-telepen: Simon Endre csíkmegyei községi főjegyző és Héczey István tekei főszolgabíró, a Madarász-telepen: Páll Sándor kovásznai főszolgabíró, Pestszentlőrincen pedig Juhász Béla államvasuti főintéző voltak a gondnokok.

A telepek egész ügyköre a Népjóléti- és Munkaügyi miniszterium kebelében megszervezett Főgondnokság fenhatósága alá tartozott, melynek vezetője dr. Veszprémy Ferenc, miniszteri titkár, később osztálytanácsos és egyetemi magántanár, utódai Udvarhelyi Ubul dr. törvényszéki bíró és agyagfalvi Hegyi István dr. királyi ügyész, valamint munkatársaik: Zilahy Sebess Andor Torda város volt polgármestere és Apáthy Péter dicsőszentmártoni rendőrkapitány, szintén erdélyi emberek.

A lakótelepeken 10–12 ezer család helyezkedett el, 30–35 ezer lélekszámmal. Csak a Mindentudó tudhatja, hogy ez a hatalmas embertömeg az ő kálváriás útján mennyi szenvedést és fájdalmat, bűt és gyászt hordozott nyilván és titkon magában a hazavesztés, a kifosztottság és más, elő sem sorolható bajok következtében, midőn mint hajótöröttek a telepeken kikötöttek!

Természetes, magától értetődő, hogy ilyen körülmények és lelkiállapotok közt úgy a gondnokoknak, mint a Főgondnokságnak nem a háziúr és a lakó között szokásos rideg viszony, az adszane kapcsolat megteremtése és fenntartása volt a feladata és elhivatása, hanem az emberbaráti és szociális szempont: olyan intézmények létesítése a telepeken, melyek némileg enyhítsék a lelki feszültséget, levezessék az elkeseredést, baráti kapcsolatokat teremtsenek, pótolják az elveszett otthont, irányt és célt szabjanak, reményt ébresszenek, hogy lesz még kikelet, visszakerül még az elveszített drágaföld, másfelől pedig a tömegekben rejlő romlatlan faji ösztönnek és tudatnak a közjavára való fordítása és kamatoztatása, éppen abban az időben, mikor a főváros periferiáin búrjázott a haza és vallás ellenes demagógia. A telepek lakossága, különösen a Juranics-, Pongrácz-, Madarász-telepeken és Pestszentlőrincen — de kezdetben a barokk telepeken is — túlnyomó részben kisebb-nagyobb rangú tisztviselőkből állott. Az elhelyezkedés módja és a népsűrűség következtében a telepek mindenike községszerűen zárt egészet képezett s nemzetvédelmi, népjóléti, gazdasági, politikai, kulturális és egyházi téren az illető körzetekben tömegereje, áldozatkészsége, hazafias érzése és egységes keresztény világnézete következtében döntő tényező lett. Már pusztán megjelenésükre eltűntek a körzetekből a politikai, gazdasági, kulturális és társadalmi demagógia minden intézményei, vezérkaraikkal együtt. Mikor aztán a letelepült izig-vérig magyar, keresztény és magas intelligenciájú lakosság az elhelyezkedéssel járó elhivatásának tudatára ébredt, a telep gondnokokkal és a főgondnoksággal karöltve, lelkiismeretének visszhangjaképpen egymásután létesítette azokat a társadalmi, egyházi és kulturális intézményeket, melyek biztosították a család, a haza és a vallás szentségeinek érinthetetlenségét és fennmaradását a maguk körzetében. Így keletkeztek a telepeken kultúrházak, kaszinók, templomok, iskolák, színpártoló egyesületek, sportpályák, gyermekjátzóterek, napközi otthonok, temetkezési egyesületek, zenekarok, dalárdák, nyelvtanfolyamok, előadások, így változtak át sívó homokterületek a látványosság határát érintő oázisokká, virágos kertekké, melyek egyenként és összeségükben a felzaklatott lelkek megnyugtatóására szolgáltak és szolgálták egyben a hazafias és egyháztársadalmi életet. Olyasfélék voltak

ezek a telepek, mint hajdan a római „castrumok“. Őrállói egy egész körzet erkölcsi, kulturális rendjének és ha kell, ha szükség lett volna rá: a haza védelmének.

De volt a telepeknek más szerepük is: ezekből a góckból alakultak ki legfőképpen a fővárosban az erdélyi asztaltársaságok, összejövetelek, egyesülések, melyek vármegyénként, vagy városok szerint tagozodtak. Ezek közt a társas alakulatok közt, a tagok számát véve figyelembe, a legerősebbek a nagyenyediek voltak Makkay Jenő koronaügyész vezetésével és Barabás Endre tankerületi főigazgató, Garda Samu főgymn. tanár, Grohman Jenő kormánytanácsos, Kertész József és Szőcs János iskolaigazgatók és sok más lelkes honleányok és férfiak közreműködésével, melynek credménye: számottevő összeg a kitűzött célok elérésére. Utánuk a marostordaiak következtek, kiknek a Pannónia-szálló kávéháztermében volt a mindennapi találkozójuk. Ott voltak állandóan: Gáll Sándor volt képviselőházi elnök, Erődsy Sándor főispán, Köllő Ignác alispán, Bodó Sándor koronaügyész helyettes, Bedő Sándor dr. udvari tanácsos, Héczey István és Reicher Aladár főszolgabírák, dr. Balla Aladár közigazgatási bíró, Gencsy Zsolt és Jakó Pál törvényszéki tanácselnökök, a bolondos jókedvű Jeney Jóska bátyánk, a vármegyéből és Maros-Vásárhely városából minden számottevő ember s gyakran volt köztünk fogarasi Tamássy Árpád tábornagy, a psemiszli hős is. A marostordaiak társaságában vetődött fel az eszme: a széttagolt erdélyi társadalmat össze kell fogni egy nagy hatalmas egyesülésbe, lapot, vagy legalább hetenként megjelenő folyóiratot kell indítani s pénzt gyűjteni egy „Erdélyiek Háza“ névvel jelölt megfelelő épület létesítésére, az „erdélyi lélek“ ápolására s egyben a nagy idők örök emlékeztérére. Ebből az eszméből született meg Köllő Ignác alispán hathatós agitációja folytán a *Hargitaváralja jelképes székely község*, melynek anyagi megalapozására illetékes helyen 200 kat. hold földbirtokot eszközölt ki. Sajnos, a nagy reményekkel indult, nagyra hivatott jelképes község a mai napig sem érte el a célját: egész tevékenysége húsz éven keresztül apró-cseprő összejövetelekben, kultúrestélyek tartásában, deáktalalkozók fehérasztalmelletti szalmaláng értékű örömeiben és hosszú „nesze semmi“ szónoklatokban, ebben a magyar betegségekben, merült ki. A menekültekben rejtett roppant erő oldott kéveképpen hullott szét. Nincs maradandó alkotás, emlék, melyen a késő unokák elmerenghetnének és lelkesülhetnének: nincs se lap, se ház, a „nagyidők örök emlékére.“ Egyes történetírók azt mondják, hogy Árpád apánk húszezredmagával hat év alatt *hazát* alapított a Kárpátok medencéjében; mi, epigonok, háromszázezeren nem tudunk a szűkebb földön egy *házat* alapítani húsz esztendő alatt! A jövő? A telepek őslakói szétszóródtak, az általuk alkotott intézmények megszűntek, az öregek halnak, halnak, egyre halnak s az itt született fiak és unokák légüres térben kérdezősködhetnek majd fűtőfától, hogy mi is az az erdélyi lélek, kinek az ija-fiai voltak azok a menekültek, hogy semmittevésük következtében hírük poruk sem maradt!

Gödöllő, 1939, november 16.

Tamás Károly.

Ülj mellém a kandallóhoz

Írta: HOFFMANN GÉZA.

VII. Filmképek borszéki ősfenyvesek világából.

Világutazó nem lehettem, ezért a legszívesebben az útirajzokat, a földrajzi és a geológiai műveket olvastam. A térképek szemléletében pedig a legtanulságosabb látni valókra bukkantam. Így a Nagy-Magyarország térképe mindenkoron feltárta s eléembe hozta azokat a csodás tájképi szépségeket, azokat a népjólétre különösen alkalmas termelő, kincses területeket, amelyek így együtt csoportosítva, a centrálisan fekvő országos székhelytől, sugárszerű utakon oly kedvező elérhetőségben a világ egyetlen egy földrajzilag elhatárolt országában sem voltak. A földi szépségeknek, csodálni valóknak, minden fajtája meg volt nálunk is. Mindent itthon kaptunk s nem a költő szubjektív és dúsgazdag képzeletvilága sugalmazta ezt az örömjongó felkiáltást: „Ha a föld Isten kalapja, úgy Hazánk bokréta rajta!” hanem a szépségeknek mérhetetlen sokasága, amely Magyarországot valóban a világ országainak virágos kertjévé formálta.

Gyakran hallhatjuk a tenger rajongóitól . . . a tenger . . . a tenger! Ami náluk azt jelenti, hogy ennél szebbet elképzelni nem lehet. Ugyanilyen elragadtatás adja ajkunkra azt a gyönyörteljes felkiáltást: a fenyves . . . a fenyves, amikor Borszék magaslataira érve, tekintünk végig siklik azon a zöld fenyő tengeren, amely a messzi látáhatár végtelenségébe szalad.

Iyenkor bizony nehéz az élénkbe tárult lebilincselő látványtól megválni s a magaslatot elhagyni. Ámde csalogat, hívogat az alattunk mélyen fekvő és felfehérlő fürdő épületeinek, villáinak sokat ígérő csoportozata. Sietünk tehát belemerülni a fenyveseknek eme tengerébe, mint a fürödni vágyó a tómedence hűsítő habjaiba.

S mihelyt leereszkedünk a „Közrez” éles párkányáról máris útitársunkká szegődött a sziklából kibukkanó „Árkozabükk” kristály patakának nem csenevész érecskéje, hanem igazi őserdei szilajsággal szikláról-sziklára ugrándozó víz hulláma. Legénykedik, neki vág a kiálló szírteknek, göbüt váj bennök, hogy idővel tova taszítsa őket s végül kavicscsá, fővennyé morzsolva megmutassa: ki a nagyobb hatalmasság a természet világrendjében — a tűz szülöttje-e, a szikla; avagy az Océánok ajándéka, a víz?

És hogy gondolataink egy pillanatra se távolodjanak el a gyönyörű természet változatos képeitől, meseszerűen bukkan föl a zúgó habokból pár lépésnyire tőlünk, az ostromlott szikla tetején egy labdaszerű, de tarkatollú jószág — a vízi rigó — s kecses billegéssel üdvözöl, bevár, majd hirtelen eltűnik, bizonyosan a felcsapódó habok sodorták el, de egy pillantás előre s máris ott a következő szikla lapon járja parkettáncosi ugrásait. Így kíséri egy darabon amíg meg nem ünja társaságunkat s akkor egy kanyarnál hirtelen alámerül egy páfrányos és nefelejcses ligetes göbűbe s hátunk mögött etikettes bokolással elköszön tőlünk.

A film változik. Most már fejünk felett víjjogó, keringő sasokban gyönyörködhetünk. Csak az imént ereszkedtek le a sziklapár-

kányról a levegő oceánjába, amelynek már nem királyai többé, mert a merész ember, hogy földi uralma teljes legyen, detronizálta őket.

Újra változik a film. Az őserdő aggastyánkorú faóriásai vonják magukra a figyelmünket. Reszelős hangzűr-zavar ereszkedik le hozzánk, s feltekintve színpompás madaraknak százai villanak fel az ágak közül. Skarlátpiros, fűzöld, egyszerű szürke tollazatúak s keresztben álló hegyes csőrükkel ágról-ágra kapaszkodnak, függőgetnek. Kevés helyen látható madarak, a székelyek találóan nevezték el „székely papagályoknak“, mert valóban a keresztcsőrűeknek ekkora tömegét csak a borszéki fenyvesekben figyeltem meg.

Az őserdők tropikus világának illúzióját emelik azután az óriási páfrányok s a buja vegetációnak az a sok százezer apró fenyőcskéje, amely a mohhal benőtt s az idők sulyától végelgyengülésben ősszeroskadt, korhadó anyafenyőkön új életre törekszik.

Lelket felfrissítő képeknek sorozatában gyönyörködve, leérünk végre oda, ahol már a legénykedő források is megcsendesedtek, más társakkal összeölelkezik és mint Borszék pataka surran el a magoslaton fekvő fürdőtelep sziklafalazata alatt, a vadregényes „Tölgyesi“ szoros felé.

Csikmegeye legészakibb csúcsában, a Székelyföldnek koronájaként, 882 m. középmagasságban a tenger szintje fölött fekszik, össze-vissza tologatott, egymásra halmozott hegyeknek ölében az egykori Nagymagyarországban is specialitásszámba menő, klimatikus és gyógyfürdője a természeti kincsekben oly gazdag Székely országnak.

Fürdőink sorában egymagában állott. Szépségeiről, szénsavas forrásainak értékéről, kiránduló helyeiről, kilométerekre terjedő sétányairól, családi jellegű fürdőszeszonzjáról, csodás gyógyhatásáról, végtelenül kellemes téli-nyári klímájáról, vizeinek vegyi alkotásairól számtalan ismertetést találunk szép- és szakirodalmunkban, a legértelmesebbet és legérthetőbbet: Dr. Szilvássy János egykori fürdőorvos 1890. évben kiadott „Borszék Monográfiájában“, amelyből kivonatolva idézem a következőket:

„Aki azt hiszi, hogy Borszéken századokra szóló masszív nagyvárosi stílusban épült 2—3 emeletes palotákat talál mint néhány híres külföldi fürdőben, vagy Borszéket városnak képzeletben mint amilyen például Karlsbad, Baden stb. az nagyon csalódik: zöld fák közé eldugott csinos, nyájas, többnyire 8—12 szobás, rendesen emeletes, alul kőből, felül fából épült sveici, vagy székely stílusú tornácós nyaralók, melyek vonzóvá, kedélyessé teszik a bennök lakást az első perctől kezdve.“

A páratlan klímátikus előnyöket ismertetve, felsorolja a 36 forrás közül a rendes használatban levőket, nevezetesen: a Főkút, Erzsébet forrást, Kossúth kút, Petőfi kút, László, Boldizsár, Arany János és a József f. h. g. kút, mint ivó forrásokat, az Ó-Lobogók, Új-Lobogók, Lázár, Ó Sáros és Új Sáros forrásokat mint fürdőket.

Majd elvezet a szebbnél-szebb kiránduló helyekre, a Medve, a Jégbarlanghoz, Kossuth kúti sétánytól a Tündérgertbe, amelyről ezeket írja: „Ez a Tündérgert egy elég tágas fensík, szegélyezve igazán tündérszép fenyvesekkel, melyek a természet, mint legnagyobb kertész által remekül vannak csoportosítva és szemben a sűrű feny-

vesek majesteticus komolyságával oly világosak, vidámak, akár csak egy lombdős park. Útközben itt megtekintünk néhány sűrűn egymás mellett felbugyogó borvíz forrást, — melyek már a közel jövőben uszodául vannak kiszemelve — elmerengünk az előttünk egymásra halmozott mogorva fenyves hegycsoportozaton, útítársnőink bokrétát kötünk a dús mezei virágokból, csokrot a temérdek zamatos piros eperből és míg ezekkel foglalkozunk, észre sem vesszük, hogy egy regényes kis dombhoz értünk, ahol az út ketté válik... Jobbfelé haladva és egy kissé lefelé lejtve, egyszerre csak egy hatalmas falmeredekségű, mintegy 20 m. magas mésztuff sziklafal állja utunkat, mellyel szemben vagy 10 m.-nyire egy hasonló párhuzamos meredek szikla emelkedik égfelé.

Mindkét szikla fala teliden teli van írva a látogatók neveivel, kik emelkedett hangulatukban nem elégedtek meg azzal, hogy ők itt jártak, de tudtul akarják adni még az évek múlva ide rándulóknak is, hogy ezt ők is látták, ők is élvezték.

De a legnagyobb lelkesülés tölthette be az ismeretlenek a lelkét, ki már 30 év előtt nagy betűkkel felírta az egyik sziklára: „Teleky kő“, a másakra „Széchenyi kő“. Talán maga sem sejtette akkor, hogy ezzel a két nemzeti hős vértanúnak a legnagyobb és legmaradandóbb emléket állította fel, melyet az utókor kegyelete a késő századokig hódolattal fog megőrizni.“

Poetikus és tudományos Monografiáját e lelkes szavakkal fejezi be: „Mi állhatja hát utadat a haladásban, te kedves Borszék?... Semmi!... Mert ha távol vagy is a pezsgő élet forrásaitól, — a központoktól, ha ma még nem zavarják is csendes határod a rohanó vonatok zakatolásai, — szépséged, megfizethetetlen valódi kincseid maguk visznek előre és előhaladásodon folyton munkálkodó tulajdonosaid igen jól tudják, hogy a haladás útján megállani már annyi, mint visszafejldni. Én nem féltetek. Előre!“

Félszázad választ el attól az időtől, mikor Borszék lelkes és nagy tudású orvosát Borszék — a *magyar Borszék* — szépségei erre a lírai hangulatú befejezésre buzdították. Ugy ő, mint az akkori munkatársai, magamat kivéve, Borszék temetőjében pihennek. Ha van túlvilági érzés, talán ők is megrendülve látják, hogy a székelyek eme drága kincsének magyar fejlődését mégis mi állította meg.

A Hargitaváraljában eddig közölt cikksorozataimnak vezető fonala kidomborítani mindazt, ami a székely lelket fanatizálja, ami vértót jelent és kiált a nagy világba: történelemben, földrajzi alakulatban, néplélekben, életmódban, alkotásokban, faji jellegben, ősi emlékekben, minden fűszálban és sziklában ama kegyetlen igazságtalanság ellen, amelyben a mai élő népek és nemzetek a székelykérést intézik.

Előszedegetem tehát bányász multamnak mindazon emlékeit, amelyek a székelynép jellemrajzában és ősi földjének páratlan értékeiben méltók arra, hogy nem egy ember préselt virágaiként maradjanak meg s vele sírba szálljanak, hanem hogy ezek is ott legyenek ama nagy periratban, amelyben *igazságért apellálunk: élőkhöz, holtakhoz és az Égiekhez!*

(Folyt. köv.)

Kopjafák.

Van ebben szóban valami, ami megborzolja a lelket, mint a Hargitán dúló vihar a fenyves erdőt. Benne van az ősi székely temetési szertartások fensége. És benne van a Hargita vadvirágainak suhanó illata, a székely népköltészet bája, mely merengésre készíti a lelket egy-egy kakukfüves, szomorúfüzes kopjafás sirhalmocska mellett.

A kopjafák már kiveszőben vannak, jóformán csak mint ősi emlék int felénk. Székelyföldünk népe is kereste az urizálást, a divatot s többnek érezte magát, ha kőből csináltatta a síremlékeket. Feledésbe ment az ősi hagyomány, a kopjafejfa. Nem volt fontos, senkise gondolt vele. A kegyelet a lélek legbensőbb magánügye. Mégse let volna bűn, ha annak idején hatóság, vagy egyházak vigyáztak volna arra, hogy székelyfalvak temetőiben kopjafák hirdessék messziről, hogy székelyek pihennek alatta. Ha kopjafák erdeje sűrűsödne ott, névelemzés nélkül is megtudná a világ, amit kell.

Ma nem áll módunkban a székelytemetők jellegzetességét irányítani. De az egykori mulasztást valamivel pótolhatjuk. Oly módon, hogy a Csonkaországban elhunyt erdélyi és székelytestvéreink sírja fölé a hozzátartozók kopjaféjét állítanának. Hogy a Csonkahazában bárhol eltemettek egy székelyt, az a kopjafán keresztül még holta után is hirdesse székely voltát.

Akinek kegyelele és vagyona díszes márvány emlék után vágyik: mondjon le arról az ősi székely hagyomány parancsszavára. Akinek pedig amúgy se telne márványköre: még mindig telne egy faragott kopjafára.

A „Hargitaváralja“ régen foglalkozik e gondolattal és kerestük a lehetőséget ennek megvalósításához. Hiszen a legjobb szándék is megtörik a kivitel nehézségein. A kopjafák már a Székelyföldön is kiveszőben vannak. Hogy napjainkban is állítanak-e fel a székely temetőkben, nem tudom, de nem hiszem. A multból a legszebb példányok találhatóak a háromszéki Köpecz és Bölön és az udvarhelyi Füle községek temetőiben. Kérjük olvasóinkat, közöljék velünk, hol tudnak még ilyen temetőket. Közöljék röviden azt is, rokonszenvesnek találják-e és főként községeink pártolják-e a felvetett eszmét, hogy a Csonkaországban elhunyt erdélyi-székely halottaik sírja fölé kopjaféja síremléket állítsanak.

Ha ezt az eszmét lelkük elfogadta, akkor tanakodhatunk a kivitel lehetőségéről, hogy hol és ki készítse a kopjafát. Megvalósítható gondolatokat örömmel fogadunk.

A nyáron Szegeden járva láttam azt a kézzel faragott dísz-vőfély botot, melyet az ellenforradalom 20-ik évfordulója ünnepélyén a szegedi község nevében adtak át Kormányzó urunknak, ki azt örömmel fogadta. (A hiv. köszönő iratot lapunk aug. 15-iki sz.-ban közöltük.)

Ezt a díszbotot a szegedi község legidősebb tagja, Zabolai Nagy Árpád faragta bicskával. Az idős úr már kora miatt se tudná ezt a kedves népművészetet üzletszerűleg folytatni. De lelkében és kezében benne él annak ősi sajátsága és utmutatást másoknak szí-

vesen ad. De ott él Székelyföldön egy heraldikus művész testvérünk, ki az odalenn található kopjafák méretét és faragásmintáját kérésünkre megküldené.

Kérjük olvasóinkat közölnék velünk azok nevét és lakhelyét, kik Csonkaországunk területén laknak és a székely faragásban járatosak. Vajjon hányan volnának még ilyenek? Ők volnának hivatva tudásukat tovább adni az újabb nemzedéknek, hogy az ősi hagyomány emléke ki ne vesszen. Már pedig ez a legfontosabb, megmenteni a multat. Ezért talán szabad kissé eltérni a szabályoktól is? Ha nem találunk kézi faragásra alkalmas székely munkás kezeket, úgy találunk faszobrászt, aki a maga eszközeivel készítené a kopjafát heraldikus művészünk rajzai és Z. Nagy Árpád bátyánk utasítása nyomán.

A faszobrász már bemutatott egy Nagy Árpádtól kapott rajz szerint általa készített dísz vőfélybotot, melyet 6 P-ért készítené. Magassága másfél méter belevésve a vőfélyek kezdő névbetűje. A bot közepére bokréta és pántlika kerül. Farsang közeledésével ezekre a vőfélybotokra is felhívjuk a székely esküvők figyelmét. A kézzel faragott vőfélybot és a faszobrász munkája közt az a különbség, hogy ez utóbbit a faragás, a kidolgozás simább.

A felvetett eszmékhez szíves hozzászólást kérünk. Ha úgy gondolják, hogy az eszme nem megvalósítható: — akkor is tovább álmodom róla!

Ádám Éva.

Z. Nagy Árpád fáradhatatlan, áldásos keze már a székely kiállításunkat is megelevenítette a kopjafa és dísz botok faragásával, amellyel nemcsak Szeged, de a 120 finn és észti előkelőség méltó figyelmét és legbensőbb érdeklődését is felköltötte. Hisszük, hogy a felelevenített mult székely voltunk megrögzésére nemcsak álmodozást, hanem megvalósítást is fog eredményezni.

Fel. Szerk.

Nyelvében él a nemzet

Nagyon megtisztelő, hogy dr. Ritoók Emma szerény soraimra reflektálva száll síkra a magyar nyelvért. Mindenben igaza van. Nem csak a jönni-menni közötti különbséget nem tudjuk, de ami régebben beteljesült, az most kiteljesül és add ide helyett mindenki azt mondja, hogy add oda. A Pesti Hirlap vasárnapja nagyon sok szép hasznos cikket közölt édes anyanyelvünkről, de még a Pesti Hirlap munkatársai sem követték a helyes útmutatásokat, regényei pedig állandóan mingyártot írnak még a tudományos akadémia és minisztériumi rendelkezés ellenére is. De „a magyar helyesírás szabályai“, melyekre most hivatkoztam, szintén nem elégíthetik ki minden régi író igényeit, mert egy egész füzetre való ellenvetésem van nekem is, pedig beismertem, hogy már az én jó magyar fületem is elrontotta, érzékeimet megmételtyezte az a nemzetközi magyar nyelv, melyet a parlamenttől a szatócsbótiig mindenütt hallok, napilapoktól szakkönyvekig mindenütt olvasok. Még a magamfajtáknak is lassanként, egymást segítve kellene visszaküzdenünk magunkat a nem túlságosan régen kialakult tiszta, jó irodalmi magyar nyelvhez. Maga a helyesírás szabályait közlő hivatalos kiadás címlapján csupa nagy betűvel ír ki egész sorokat, éppen ott, ahol szeretnők tudni, hogy hivatalos felfogás szerint mit kellene kis betűvel írni. Ha már a helyesírással

ilyen bizonytalan helyzetbe kerültünk, akkor édes magyar anyanyelvünkkel még több a baj. De azért nem ajánlanám dr. Ritoók Emmának, hogy javasolata szerint személyesen forduljon az írókhoz hibáikkal. Én egyszer a veszprémi főszolgabíró figyelmét hívtam fel néhány lelküzdhetetlen, kiirthatatlan dunántúli magyartalanságra. Majdnem megölt érte, mert szerinte a dunántúliak beszélik a legszebb, legtisztább hibátlan magyar irodalmi nyelvet. Én pedig soha sehol rosszabbat nem hallottam. Legföllebb a hangzóknak élesebb, vagy nyujtottabb kiejtését.

A Hargitaváralja már kimondotta a „Nemere“ irodalmi társaság, vagy írók köre alapítását. Dr. Ritoók Emma nagy szolgálatot tenne a magyar nyelvnek, ha keresztül vinné, hogy ez az ige testté váljék. Rabonbán.

Vidám történetek

Írta: Hotolykai Pótsa János

Tizenkilenc tavaszán szökés közben Felsőpulyán elfogtak a kommunisták és az ottani Rohonczy kastélyban internálva tartottak. Öltözékem, mivel a vörösek mindenemet ellopták, abból állott, ami rajtam volt: rövid nadrág, bőrkabát, hegymászó cipő. A második héten panaszkodtam a vár angyali jóságú úrnőjének, hogy szeretnék mosatni, de nincsen mit addig magamra vennem. Erre megjelent a báró inasa és két páncél kemény-mellű frakkinget hozott.

Néhai drága jó keresztanyám és anyai nagynéném Pótsa Izabella igen szigorú erkölcsű öreg hölgy volt, de neki voltak a városban a legszebb szobalányai. Vigyázott is rájuk. Minden este lepecsételte a cselédszoba ablakát és ajtaját. Sajnos a végzet hatalma ellen hiába küzdött, mert bizonyos idő elteltével egytől-egyig, kivétel nélkül gyanús elváltozással távoztak el.

Apám szigorú főnök volt. Nem tűrte a hanyagságot. Csak a sógornóm fivérével, Domokos Ödön vm. aljegyzővel nem bírt. Egyszer Ödön asztalára ezt írta: Itt voltam 9 órakor Pótsa. Erre Ödön is nagykesőn beérkezve alája írta: Én is megérkeztem 11 órakor Domokos. Persze a következő tisztújításkor kibukott. Róla szól az országszerte ismeretes nóta, hogy „Mit szól mindezekhez Ön dr. Domokos Ödön, hogy kibukott Ön Sepsiszentgyörgyön.“ Ez a Domokos Ödön szolgabíró is volt. Láttam ezt az indokolását: Kis Vaszi megszökött a gazdájától, mert szerinte gyenge volt a koszt. Példásan megkellett büntetni. Elvégre X. Y. földbirtokos barátom nem tarthatja Pomery pezsgővel és krokambusz konfekttel a cselédeit.

Gazda Gyula vm. főszámvevő kedves embere volt apámnak. Őt tartotta a legszorgalmasabb tisztviselőnek s ezért kivételes előmenetelben is volt része. Édesatyám soha nem mulasztotta el lefekvés előtt Gazda Gyula ablakára egy pillantást vetni s megjegyezni, hogy az én szorgalmas főszámvevőm még dolgozik. A valóságban az altiszt volt megbizva, hogy nyáron 8—10-ig, télen 4—10-ig égesen gyertyát az íróasztalon. Jellemző arra a korra, hogy bár sokan tudták,

senkinek sem volt szíve elárulni ezt a szellemes becsapást.

Néhai Széll Ignác belügyi államtitkár Háromszéken utazgatva Béldiéktől Bodoláról eljőve nálunk szállt meg. Reggel magához int az öreg úr s azt mondja, hozzásál részemre a huszárral egy borbélyt, de ne legyen olyan, mint a bodolai. Hát az milyen volt kedves bátyám? Az olyan volt, hogy a mutatóujját bedugta a számba, hogy jobban kipöckölhesse az arcomat. De én mukkani sem mertem, mert féltem, hogy véletlenül elvágja a torkomat.

A királyi pár Kolozsváron van. A Bánffy palotán márvány hirdeti ma is ezt a nagy eseményt. Összesereglett egész Erdély, hogy a szépséges királynénak hódolattal adózzék. Apám az akkor még fiatal főispán és rokona Domokos László, a fogadás előtti estén megvitatták, hogy a királyné mit is fog tőlük kérdezni s abban állapodtak meg, hogy apámnál a nős volta iránt, Domokosnál, aki híres vadász volt, a vadászok iránt fog érdeklődni. Ebbe annyira beleélték magukat, hogy mikor Domokos előtt elhangzott a kérdés, hogy nőn, erre a kissé nagyot halló Laci bácsi rávágta, hogy néha-néha felséges asszonyom.

Néhai sógorom, Székely György szeretett Előpatakra járni. Egyszer tarokkoznak a vendéglő terrasszán. Kivüle még gróf Nemes János, br. Bánffy Farkas és Bogdán Artur vettek részt a partiban. Réz Béla, az ifjabb és én kibiceltünk. A sógoromat bosszantotta, hogy Réz Béla folyton „fiam“-ozza s mikor már végleg megúnta a dolgot, hozzánk fordul s azt mondja: Mondjátok meg nekem, hogy én milyen korú ember lehetek, mert Nemes János, aki öregebb mint én, folyton kedves bátyámnak szólít, ez pedig, mondta Réz Bélára mutatva, aki fiam lehetne, folyton lefiamoz?

Sepsiszentgyörgyön mezőgazdasági kiállítás volt, melyet Darányi Ignác a nagy földművelésügyi miniszter is megtekintett. A minisztert a rendező bizottság elnöke a következő szavakkal fogadta: Mély hódolattal és tisztelettel üdvözlöm Nagyméltóságodat, mint a barmok atyját.

Tisztújító falugyűlésünkről

Lapunk korlátozott terjedelme nem engedheti meg, hogy részletesebben foglalkozhassunk az 1939. évi november hó 11-én tartott tisztújító falugyűlésünkkel. Éjjel felé sokan eltávoztak, de még mindig határozatképes falugyűlés egyhangúan állott eddigi községi bírāja oldala mellé. A távollévők irásban küldték be szavazatukat, számszerint 35-en. A tisztújító falugyűlés kiemelkedő jelenete volt, amikor a 74 éves Nagy Árpád korelnökünk felolvastatta a választásra írt Kiáltványát, melyet értékes gondolatai miatt itt adunk.

Drága Székely Testvéreim!

A bujdosás szenvedéseit éljük és közösen sújt bennünket a bánat, mert szülőföldünk idegen uralom alatt él. És mi nem tudjuk még se megérteni azt, hogy mit jelent számunkra, családjunkra, utódainkra, a Hargitaváralja jelképes székely községhez való tartozás.

Az a hely, kedves Testvéreim, ahol mi összejövünk, legyen az

bárho is, nekünk szent hely. Ezen a szent helyen úgy is kellene viselkednünk, amint a szent helyhez méltó és illendő, vagyis mint a templomban. Ezen a helyen önthetjük ki szívünk — lelkünk fájdalmát, mert hisszük, hogy a másik testvér megérti. Itt fejezhetjük ki azt is, amit óhajtunk. Itt sürgethetjük meg azokat a tennivalókat, melyek előre segítik a mi ügyünket. Tehát Ti is szent helynek nevezhetitek a mi összejöveteleink helyét.

És most felteszem a kérdést, kedves testvéreim, hogy ezek után mit jelent nekünk a Hargitaváralja jelképes székely községek lapja? Ez a lap a mi szent helyünkön az oltár és az Úr asztala, mert itt találjuk meg a nyugalmat, a múltba vezető emlékeinket, régi tájakat, régi ismerősöket. A laphoz járulunk lelki fájdalmunkban, bizalommal keressük banne az orvosságot bajainkra. Ez a lap élteti azt a szellemet, mely mindnyájunkban ébrentartja a hitet, hogy visszaszerezzük elvesztett hazánkat. Ez a lap országosnevű i-óival és összeköttetéseivel ma dicsőséget szerez minden székelynek. Tudjátok-e, értitek-e, hogy igaz-ágot mondtam? Dacból és álnérzetből ne kicsinyeskedjünk, hanem tegyük félre gyarlóságainkat és ismerjük el, hogy ezt a közlőnyt egy olyan apostoli lélek teremtette meg, akiről mindenki tudja, hogy saját anyai erejéből, a közlőny kiadásával olyan áldozatokat hozott és hoz még ma is, amilyent közülünk senki sem hoz. Isten kegyelméből nagy családdal rendelkezik, szerény tanári fizetése van, s a magáravállalt terhet családjával viseli, s ezzel nagyobb áldozatot hoztak érettünk, mint amit egy embertől el lehet várni és el szabad fogadni. Amit tett, azt nem haszonért és nem dicsőségért tette, mert a székeltség nemtörődősége miatt, mindig csak ráfizetett a közlőnyre. És mi azzal dicsőítettük meg őt, hogy kövel dobáltuk meg.

Ne mondjátok azt kedves Testvéreim, hogy a lelketek távol állott a kövel való dobálástól, mert hiszen innen indult közülünk a harc. Kérdezzétek hát meg a lelketektől, hogy valójában mit érdemel a mi apostolunk, akit lelki ereje és kitartó munkaképessége révén, Isten küldött és választott ki a mi számunkra. Mit érdemel az, aki végtelen szerénységgel, panasz nélkül dolgozott, áldozott a székelységért? Tagadhatatlan, hogy a helyi összejöveteleinkre szükség van, de igyekezzünk köznapi életünkben is keresni a békét és ne bántuk azt, aki érettünk és a közérdekében emberfeletti módon küzdött és küzd, hanem tiszteljük meg sajátmagunkat is azzal, hogy szívvel-lelkekkel melléje állunk. Még nem késő jóvátenni a hibát. Ne egymásra acsarkodjunk, hanem minden erőnkkel őt támogassuk s ezzel tegyük lehetővé, hogy derék községi bíránk méltatlanul felzaklatott lelkülete, megnyugvást leljen. Megbecsülésünkkel és elismerésünkkel tegyük lehetővé, hogy lelkiegyensúlyát visszanyerje és továbbra is, mint eddig, fáradhatatlanul, éjjelt-napot összetéve, szolgálhassa nemes lelkével a mi közös érdekünket. Én a magam szerény személyében erkölcsi kötelességemnek érzem székely testvéreim nemes érzéseihöz felebezni. A mi bíránk, tőlünk sohasem kívánt és bizonyára nem is fog kívánni többet, mint ragaszkodást, szeretetet és megbecsülést és, ha ezt megadjuk neki, akkor olyan erőt merít ebből, hogy ezzel az erővel, eddigi hatalmas munkásságát még fokozni tudja. Kicsinyeskedéssel, makacssággal ne álljunk tehát útját ennek.

Igen tisztelt és szeretett Testvéreim, tudnotok és éreznetek kell, hogy nagyon komoly napok előtt állunk s hogy székely nemzetünk és véreink az élet-halál napjait élik. Tehát mindenkinek, aki székelynek, magyarnak tudja magát, cselekednie kell és nem megakadályozni a nemes cselekvést. Mindenkinek lehetnek szép törekvései a székelység ügyében, de azt kellő bizalommal kell bíránkkal közölnünk és nem önálló utakon haladni és egységet bontani. Most, amidőn a hazának minden csepp emberi vére és minden nemesen gondolkodó főre szüksége van, vessük le magunkról a turáni nehéz átkot. Tiszteljük és szeressük egymást és főként azokat, akik érettünk küzdenek. Hajoljunk meg azok előtt, akik élünkön haladnak, mert ha elnyomott testvéreink kénytelenek meghajolni az idegen parancsoló előtt, akkor egy vérünkből való testvér előtt, aki ezt kiérdemelte, nem csak nem szégyen meghajolni, hanem kötelességünk is ezt megtenni. Minthogy a fent említett apostolunk által szerkesztett közlönyünket, úgy mondom, a mi lelkünk imakönyvét, soha sem olvastuk nagyobb ájtatossággal, mint ma, ezért mindnyájunk hálájából azt a szerény indítványt teszem, hogy az ő érdemeit ne csak jegyzőkönyvileg örökítsük meg, hanem kérjük őt meg arra is, hogy maradjon meg továbbra is a mi élünkön s az általa kivont kardot markolja meg még erősebben, mert ez a kard és ez a zászló nagyon jó helyen van az ő kezében. Én tudom, hogy csikszentgyörgyi Jósza János bíránk, ha tőlünk nem is, de utódainktól feltétlenül meg fogja kapni méltó jutalmát. Ha az ő érdemeit már most megörökítjük, valamikor még büszkéek leszünk erre a cselekedetünkre. Ha igaz lélekkel megkövetjük őt, és a község életében helyre áll a béke, húzódózó testvéreinket is községünk területére édesgetjük, mert bennünk fogják látni az összetartás megbecsülését és ezzel egyttal elérjük azt is, hogy a községünkben felmerült, szégyenünkre valló ellentéteket nem létezőknek tudjuk kimondani. Ez pedig legsürgősebb becsületbeli kötelességünk, melyre a lelkiismeret is sürget. Ha az eddigi ellentéteket nem töröljük el, akkor a világ elítél minket, ellenségeink pedig kihasználják gyengeségünket.

Még egyszer kérlek, szeretettel kedves Testvéreim, hogy szavaim-súlyát tegyétek nemes lelketek mérlegére és cselekedjétek. *Tudd meg Testvér, hogy hiába maradsz Te életben, ha elpusztul a haza, s ha községünk sírját mi magunk ássuk tovább a viszálykodással: árvábbak leszünk mindenkinél s lelkünkre ráül a közöny fagyos köde a székely ügy iránt, vagy végzetesen elhatalmasodik a lelkekben a viszály.* Jelen szavaimmal ezt a ránkleselkedő közönyt és viszályt szeretném elűzni s lelkiismeretünk isteni részét hívom segítségül, hogy mindnyájunk lelkében nyugvópontra jusson minden felzaklatott érzés. Istentől nyert sugallattal megmutattam az erre vezető módokat s megköszönöm a jó Istennek, hogy ennek tolmácsolására nekem erőt adott. Kedves Székely Testvéreim, a többi a Ti dolgotok! Segítsen meg Titeket is az Isten! És most kérlek benneteket, egy emberként álljunk fel s kiáltsuk bíránkat újra bíránkká.

Szeged, 1939. nov. 11.

Z. Nagy Árpád

batfalvi Gálffy Ferenc kir. közjegyző testvérünknek igen szép átiratát a tisztújító falugyűléshez.

Hargitaváralja Jelképes Székely Község
tekintetes Szegedi Társközségének

Szeged.

A mai napra összehívott képviselőtestületi ülésre és tisztújító falugyűlésre szóló meghívót kézhezvéve, tisztelettel közlöm, hogy a mai képviselőtestületi ülésen és a tisztújító falugyűlésen megjelenni nem tudok.

Miként eddig is minden nemes székely megmozdulást örömmel szemléltem, úgy lelkileg a mai székely testvéri együttléten is ott vagyok s kívánom, hogy ez a székely összejövétel tanácskozásáiban és határozathozatalaiban a székely testvéri együttérzés jegyében történjen.

Egyben bejelentem, hogy a hivatalommal járó elfoglaltságom miatt a község életében semmiféle funkciót vállalni nem tudok.

Adjon az Úristen sokat szenvedett székely testvéreinknek, az egész székelységnek, drága Hazánknak szebb és jobb jövőt.

Székely testvéri köszöntéssel:

Szeged, 1939. november 11.

Dr. primor Szombatfalvi Gálffy Ferenc
mint a szegedi társközség falulakója.
örökös tb. bírāja.

Lármafa

Esküvő. Uzoni Zayzón Gabriella neves székely színművésznőnk és dr. Mudrony Szőke Jenő m. kir. honvéd főorvos f. hó 30-án fél 1 órakor tartották esküvőjüket a Koronázó Mátyás templomban. Székely szeretettel kívánunk nagy boldogságot az ifjú párnak.

Gyergyószentmiklóson november 26-án iktatták be ünnepélyes istentisztelet keretében S. Nagy Béla ref. lelkészt a négy év óta üresedésben volt rendes lelkészi állásba.

Szász Mária a sepsiszentgyörgyi nőipariskola volt tanítónője, — lapunk kedves előfizetője — nov. 15-én Budapesten elhunyt. Menekülés után Budapesten a Tanítónők Otthonában élt, unokahúga volt a csíkmegyei Szász Károly egykori közismert orvosnak. A kitűnő tanítónő évtizedeken át nevelte és oktatta a székely leánynemzedéket.

Reményik Sándornak a kiváló erdélyi költőnek és Mécs Lászlónak nov. 16-án adták át Budapest székesfőváros Arany János érmét.

Altorjai Mike Karolina, Hinléder Fels Guidó néhai törvsn. bíró özvegye okt. 7-én ünnepelte Székelyudvarhelyen 100-ik születésnapját. A nagyasszony kedves ünnepléséről elkésve kaptuk a hírt. Hét gyermeket nevelt fel. Fiai közül Hinléder Fels Jenő jelenleg Komárom vármegye tiszti főügyésze, Ernő ügyvéd, volt orszgy. képviselő, Akos pedig az oláh uralom előtt Udvarhely megyei tiszti főügyész. Altorjai Mike Karolina székely nagyasszonyunkat szeretettel köszöntjük.

Rekvium. A csíksomlyói, majd csíkszeredai gimn. igazgatójának, Pál Gábornak özvegyét, aki 5 évvel élte túl férjét, november 8-án temették el Csíkszeredában. Nov. 11-én a Szerviták templomában rótták le kegyeletüket a Nagyasszony lelkiüdvéért a budapesti székelyek.

Előfizetőink névsorában országoshírű nagyméltóságú egyének és az élet gondjaival küzködő kis emberek neve egyaránt megtalálható. Erdélyi székely lelkük lapunk keretében ölelkezve örvendez egymásnak. A „Hargitaváralja“ egyik legfőbb célja ezeket a társadalmilag egymástól sokszor oly távol élő lelkeket összekapcsolni. Előfizetői névsorunk a művész világból két olyan nagy értékű névvel gyarapodott, melyet büszkén hozunk nyilvánosságra. *Sándor Erzsí kamaraénekesnő, a m. kir. Oberház örökös tagja és Tökés Anna, a Nemzeti Színház nagy művésznője* léptek előfizetőink közé nyílt vallomást tételük és büszkén hirdetve székely voltukat. De nagy művésznőink nemcsak előfizetéssel, hanem meleg lelkesedéssel hirdetik a Hargitaváralja céljait. Tisztelettel és szeretettel köszöntjük őket!

A budapesti Székely-tea páratlan nagy sikere. A november 12-én Budapesten tartott „Székely-tea“ a várakozásnak megfelelően igen szépen sikerült. A legnagyobb elismerés és köszönet illeti a lelkes és fáradhatatlan székely hölgyeket, akik a legteljesebb egyetértésben gyönyörű példáját adták a székely összetartásnak és akaratnak.

Különösen hálás köszönet illeti a nemes adakozókat is, akik úgy természetbeni, mint jelentékeny összegű pénzadományokkal erőteljesen támogatták és sikerre vitték a jótékony célú összefogást. A rendező hölgyek közül különösen kiemeljük a következőket: Fodor Antalné, Tusnádi Élthes Gyuláné, Pap Gézáné, Folyovich Józsefné, Kovács Józsefné, Balogh Antalné, Csíky Gáborné, Csia Istvánné, Vasváry Lajosné, Bányay Miklósné, Szilágyi Icu, Tamás Lázárné. — Természetbeni adományokkal a tea sikeréhez hozzájárultak: Siklódy Lőrinc, Sándor László, Balogh Antal, Georgevits Béla, a „Stádium“-sajtóvállalat, Gschwind-gyár, Kozma Testvérek, Szász Pál, Csiszár Zoltánné, Országos Központi Tejcsarnok, Láposy Lajos, stb. — Jelentékenyebb felülfizetéseket adtak: Horváth Kamilló 20 P., Sándor Lászlóné 20 P., Szántó Samuné 20 P., Bajkó Andor Felsőgalla 20 P., Folyovich József 20 P., Pap Géza 20 P., Pótz Antal 14 P., özv. Csia Károlyné 10 P., Kiss József 10 P., Kikindai László 10 P., Csia István 10 P., Csiszár Zoltánné 10 P., Lakatos Gyuláné 10 P., Szász Pál 8 P., Lázár Domokos 6 P., Barcsay Ákos 5 P., Doros György 5 P., Tamássy László 5 P. és még sokan kisebb adományokat. — Adományokat gyűjtöttek és közreműködtek: Imecsfalvi Imecs Györgyné, Köllő Zoltánné, Tusnádi Élthes Zoltánné, Gyarmathy Mózesné, Pataky Ferencné, Becze Irméné, Filó Jánosné, Pothovszky Pálné, Kelemen Béláné, Pap Lászlóné, Csíki Lajosné, Fáy Lászlóné, Balázs Károlyné, Betlenfalvi Pál Andor, Kassay-Farkas Béláné, Metz Istvánné, Bányay Miklósné, Sándor Gézáné, Tusnádi Élthes Gyula dr., Szacs vay József dr.

Mindent elhoztam. Szöcs Pál makói kórház-orvosgyakornok székely testvérünknek s lapunk régi munkatársának fametszetekkel gazdagon díszített nagyon értékes, izléses kiállítású verskötete jelent

meg a Szegedi Városi Nyomda és Könyvkiadó R. T. kiadásában: *Mindent elhoztam* címmel. Az előszót Csanády György írta, a falmetszeteket Dehény Lajos és Almási Gyula Béla készítették. A verskötetről, amelyben a költő legszebb székely vonatkozású lélektermékeit nyújtja, még meg fogunk emlékezni.

Szefhe hírek. A Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete f. hó 25-én tartotta meg tisztújító-közgyűlését az 1939—40. tanévre. Az új tisztikar a következő: Elnök: Bagoly Pál, ügyv. elnök: Bereczky Sándor Barna, főtitkár: Butkay Imre, titkárok: Molnár Árpád, Sebestyén Péter, főpénztáros: Dr. Siposs B. Sándor, ellenőr: Veress László, számvizsgáló bizottság: Dr. Csapó Ferenc, Dr. Czáka Andor, Dr. Thékes László; lánycsoport-vezető: Bernáth Klára, lánycsoport-titkár: Bisztray Dóra, vigalmiosztály-vezető: Pethő Béla. Egyesületi helyiségüket Szeged, Szentháromság-u. 5. sz. földszint alá helyezték át. A Hargitaváralja Jelképes Székely Község Szegedi Társközségének előljárósága és a Hargitaváralja szerkesztősége nevében örömmel és székely szeretettel köszöntjük a Szefhe derék, új tisztikarát, bizton remélve, hogy közös szent céljaink elérésére mindannyiunk részéről meg fognak mutatkozni a megértő és egymást támogató módok és lehetőségek keresésének és megtalálásának örvendetes jelei.

Lapunk fenntartására *Kuszkóné Tokaji Nagy Irma* Nagyaszonny és *Biró Albin* Budapest 20—20 pengőt küldött kiadóhivatalunknak. Hálás köszönettel nyugtázzuk.

„Téli fotó“ a címe Gyulai Ferenc dr. legújabb szakkönyvének, mely felölel mindent, amit a téli fényképezésről tudni kell. A könyv 64 oldal terjedelemmel, bőven illusztrálva, 1 pengős bolti áron kerül forgalomba. Megrendelhető a „Fotóélet“ kiadóhivatalában, Budapest, Margit körút 34.

Kőrösi Csoma Sándorról értékes hangjátékot hallottunk a rádióban nov. 28-án, Csanády György székely testvérünk rendezésével. Hálásak vagyunk dr. Baktay Ervin írónak, a közismert ázsia—indiai utazónak, hogy értékes tanulmányai közül legendás emlékü Csoma Sándor székely testvérünk küzdelmes életét dolgozta fel hangjátékban. A rádió a darab időnkénti előadásával örömet szerezne különösen erdélyi székely-magyar hallgatóinak.

Erdélyi hírek

Elítéltek. Novemberben a kolozsvári katonai törvényszék azon a címen, hogy tiltott módon jutottak át a határon és ismét visszatértek Romániába, az alábbi ítéleteket hozta: Zakány Jánost 10 évi kényszermunkára, Jeney Sándort, Balogh Lászlót, Balogh Juliskát, Farkas Balogh Andrást, Bogdán Jánost és Tóth Ferenc biharmegyei lakosokat 2—2 évi börtönre. Idegen állambeli szökésért Kibédy János közkatonaát 10 évi kényszermunkára, Balogh Mártont 2 évi börtönre. Engedély nélküli gyülekezésért Katona Viktort, Fülöp Linát, Trombitás Juliannát, Popas Zsuzsát, Menyhért Karolinát és Dán Mária marosmegyei lakosokat 2—2 évi börtönre ítélte.

A román állam elismerte a nagyváradi református püspökséget. Bukarestből jelentik: Az állam hivatalosan elismerte a

nagyvárad református püspökséget. A püspökség székhelye Nagyvárad. Hozzátartozik Arad, Bihar, Krassó, Szörény, Máramaros, Szatmár és Temes megye.

A román nemzetnevelésügyi minisztérium elrendelte, hogy a felekezeti iskolák negyven tanuló helyett ötvenet vehessenek fel.

A német kormány 34.000 hektár területen megkezdi a romániai erdők kitermelését.

Józseffelva a májusban leégett csángó község felépült. 84 új magyar házat avattak fel. Albrecht Dezső a romániai magyar népközösség társadalmi szakosztály elnöke kimutatása szerint 160.000 P, vagyis 5 millió lei gyűlt össze. Ebből csak Kolozsvárt 330.000, Brassó megye magyarsága 172.000 leit gyűjtött. A beszámoló kiemeli Kós Károly, Márton Aron és Bálint József tevékeny munkáját, de általában a magyarság áldozatosságát.

Budapestről egyik könyvkiadó vállalat utazóját leküldötte Erdélybe előfizetések gyűjtésére. A magával vitt és előfizetésre felkérhető magyar urak névsora alapján a románok többeket letartóztattak teljesen ártatlanul.

Két millió leire birságolták a csíkszentdomokosi közbirtokosságot, mert a tavalyi nagy vihar kidöntötte fákat az erdészeti hatóságok utasítására eltávolította, annak ellenére, hogy a kitermelés és értékesítés arányában esetenként értesítette a pénzügyigazgatóságot. A pénzügyi ellenőrök adóeltitkolást állapítottak meg s megbirságolta a vagyonközösséget.

Ejjel falun

Üdögélek az ámbitus-padon
A régi, messzi, elmúlt faluvégén.
A házfalat hold mossa hófehérre
Alvó petúniák a háztövében.

Hold mossa, mossa híves illatukkal
Illatszappannal felhős homlokom,
Míg tiszta leszek, mint a kicsi ház
Egy régi, messzi, elmúlt faluvégén.

Erdély.

Csanády György.

Községi Élet

Szeged. F. évi november 5-én képviselőtestületi ülést tartottunk. Községi bíró a magyar ima elmondása után megnyitván az ülést örömeinek adott kifejezést, hogy határozatképes számmal jelentek meg a nemes lelkű és igaz szívű székely testvérei. Aztán ismertette a beérkezett iratokat. Indítványára a képviselőtestület elhatározta, hogy dec. hó 3-án este 8 órakor műsoros székely vacsorát rendez a Raffay vendéglő külön helyiségében. Menü: 1. tárkonyos leves, 2. Vegyes sült vagy borsostokány kőritéssel és savanyúsággal 1:30 P. Külön lesz kürtös kalács is. A képv. testületi ülés után éjfélig maradt együtt a szegedi székelység igaz testvéri köre s jóleső melegség vidámitotta a hangulatot.

Szombathe y. „Hargitaváralja“ Jelképes Székely Község vas megyei társközsége november 18-án, a Grastyán étterem emeleti külön helyiségében tartotta meg 1939. évi „falugyűlés“-ét.

A „falugyűlés“-t Gonda Tibor dr. községi bíró megnyitó szavai vezették be. Kérte, hogy a jelképes társközség lakói és vendéglakói a legodaadóbb munkásságukkal és áldozatos segítségükkel támogassák

sák a jelképes társközséget az egyetlen végső cél — az elveszett szűkebb hazánk, Erdélynek, a történelmi határaival való visszaszerzéséért s abban az erdélyi magyarság és székelység hegemoniájának biztosításáért — folytatott küzdelmében. Felhívta a társközség közönségét a „Hargitaváralja” főbírájának árkos Veress Gábor dr. IBUSZ vezérigazgatójának lelkes legutóbbi szózatára, amely szerint: „Egyetlen sziklatömbbé kell összeforrnunk, mely minden idők viharával dacolva büszkén veri vissza a széthúzás, a meg nem értés hullámaival, utat jelez, irányt szab annak a munkának, amelynek elvégzése egyedül jelenthet megnyugvást mind a székelynek, mind az erdélyi magyarnak.“

A „falugyűlés“ ezután a tárgysorozatot tárgyalta le, amelynek során tudomásul vette a községi bírónak az 1938—1939. évről szóló jelentését, valamint az az adószedő és számvizsgáló-bizottság jelentését. Ezek után megejtette a „falugyűlés“ a választást az időközben megüresedett községi előljárósági és képviselőtestületi tagságokra, majd megállapította az 1939—1940. évi községi adó összegét és letárgyalta az 1939—1940. évi költségvetést. Több indítvány elhangzása után ért véget a gyűlés.

Műsoros Murgács-est Felsőgallán A nov. 25-én lezajlott Székely est minden tekintetben szépen sikerült. Nagyszámú, lelkes közönség őszinte örömmel tapsolt a szép és értékes számoknak. Murgács Kálmán testvérünkről szólva a szerény krónikás zavarban van. Nem tudom, hogy a finom hangú poétát vagy a rapszódikusán kitérő költőt-e, avagy a hivatott zeneszerzőt és kiforrott technikájú muzsikust dicsérjem-e? Mint előadó is varázslatos egyéniség. Szív és lélek a hallgató nőiáknál, tűz és tánc és dévalykodás a vidám csárdás és mulató nőiáknál. Nem túlzok, ha székely büszkességgel megállapítom, hogy Murgács a maga nemében páratlan. A legkülönb az ilyen zsánerű nótaköltők között. Páratlan sikerének bizonyossága, hogy némely nótáját a közönség is vele énekelte. Olyan hangulatot teremtett boszorkányos hegedűjével, amelyre Ő is, a sok sikert látott művész is méltán büszke lehet. Pedig már messzi a háta mögött van a 2000-ik nyilvános szereplése.

v. Vargha Ferenc őrnagy a Székely Hadosztály dicsőségét idézte gyönyörű veretű beszédében. Rámutatott a székely ezredek világháborús vitézségére, s megállapította, *hogy a székely ezredek sokkal több kitüntetést szereztek a világháborúban, mint a többi (4-szer annyi) erdélyi ezred együttvéve.* Őszinte meghatottság rezdült ki a szavából, mikor magasztos hangú fohászával az Egek Urához fordult, hogy adjon nyugalmat az elesett székely hadfiaknak.

A csürdöngölő sikere is emelte a hazai hangulatot. Gyökössy egy szép versét Murgács vezetésével a cigányok kísérték. A közönség hangosan ünnepelte a szavalót és Murgácsot.

Némi árnyékot vetett az estre, szeretett bíránk, Mezey Árpád betegsége. Reméljük, hogy legközelebb már ismét magunk között láthatjuk.

A műsort 160 személyes vacsora követte. Gál Ernő felügyelő testvérünk tartott értékes és érdekes pohárköszöntőt. Mély hatást gyakorolt mindenkire a pompás tömörségű és lendületes erejű felszólalás.

Majd reggelig tánc és vigalom.

G. krónikás.